

PERSBERICHT | 2 juni 2021

“Voer een transparant restitutiebeleid, werk op gelijke voet samen met oud-koloniën en geef ruimhartig terug”

Dat vragen academici, conservatoren en erfgoed specialisten aan de Belgische overheden. Zij presenteren vandaag ethische principes voor het omgaan met koloniale collecties.

In oktober 2018 vroeg een zestigtal academici en medewerkers uit de academische en de museum- en erfgoedsector in een open brief om meer discussie over de teruggave van Afrikaans cultureel erfgoed in Belgische musea en om ethische richtlijnen voor de museumsector voor het beheer en de restitutie daarvan. Om daar vaart in te brengen richtte een aantal van hen een onafhankelijke expertengroep op. Die moest een eerste aanzet geven voor dergelijke richtlijnen. Het resultaat zijn deze *Ethische principes voor het beheer en de restitutie van koloniale collecties in België*. De groep heeft er ruim twee jaar onderzoek voor gedaan.

De groep beschouwt de *Ethische principes* uitdrukkelijk niet als eindpunt maar als bijdrage tot het debat. Ze zijn een uitnodiging aan iedereen die mee wil nadenken over de noodzakelijke hervormingen op het gebied van beleid, recht en institutionele praktijk met betrekking tot collecties verworven in een koloniale context. Verdere discussie moet verlopen in samenwerking met diaspora- en andere gemeenschappen en landen van oorsprong en met overheden en de erfgoedsector in het land. De groep dringt ook aan op **het scheppen van mogelijkheden voor** een breder maatschappelijk debat over deze kwestie.

De groep heeft de volgende principes geformuleerd:

BREDE AANPAK

De *Ethische principes* zijn slechts één onderdeel deel van de bredere noodzaak en verantwoordelijkheid voor het **kritisch onderzoeken van het koloniale verleden**. De groep steunt dan ook het initiatief tot de oprichting van een speciale parlementaire commissie voor het onderzoeken van het Belgisch koloniale verleden (DOC 55 1462/001). Op dit moment is België de enige oud-kolonisator die voor zo'n brede aanpak kiest.

BEHOEFTE AAN OVERZICHT

Er is op dit moment geen overzicht van koloniale collecties in openbare instellingen en particuliere handen in België. Dergelijke collecties komen niet alleen uit Centraal-Afrika maar ook uit andere koloniale gebieden. De term 'verzamelen' dekte een brede waaier aan activiteiten, waarvan sommige gepaard gingen met bruut geweld. Allemaal werden ze gekenmerkt door een fundamenteel gebrek aan gelijkheid.

Voor een effectief restitutiebeleid is een **transparant en breed overzicht** onmisbaar.

HERKOMSTONDERZOEK

Nauw verbonden met het overzicht is de noodzaak van een nieuw type herkomstonderzoek. Dat draait om **meer onderzoekssamenwerking** met herkomstlanden en gemeenschappen, **meer zeggenschap** voor herkomstlanden en gemeenschappen over de prioriteiten in het herkomstonderzoek, meer oog voor de wijze waarop objecten zijn verworven en **extra financiering** van dit type onderzoek. De groep wil het herkomstonderzoek sterk geïntensiveerd zien. Tegelijkertijd wijzen we echter op de beperkingen van herkomstonderzoek voor het bieden van sluitende antwoorden over alle collecties en objecten. Het mag dan ook niet gebruikt worden als excuus om daadwerkelijke restitutie op de lange baan te schuiven. Daarom raad deze groep de ontwikkeling aan van verschillende manieren om restitutie te bekomen; zowel op basis van herkomstonderzoek als op basis van praktische of ethische overwegingen.

BETERE WETGEVING

Ondanks de gangbare indruk bestaat er momenteel geen absolute juridische belemmering voor de teruggave van koloniale collecties in het publieke domein, hoewel het in de praktijk moeilijk blijft. De bestaande internationale, Europese en nationale wetgeving en regels voor de bescherming van cultureel erfgoed zijn ontoereikend. Wij menen dan ook dat nieuwe wetgeving nodig is die de restitutiepraktijk vergemakkelijkt. De groep ondersteunt het **'Wetsvoorstel restitutie koloniaal erfgoed'** van Dr. De Clippele en Prof. Dr. Demarsin.

WIE KAN TERUGVRAGEN?

Eisende partijen kunnen **natiestaten, regionale of culturele groepen en individuele nazaten** van makers of eigenaren zijn. Om een claim te kunnen adopteren, hebben niet-statelijke actoren bij voorkeur de steun nodig van de staat, op wiens grondgebied ze wonen. De groep pleit echter sterk voor inclusie van de niet-statelijke actoren.

Co-auteurs:

- Vincent Boele, Curator of Americas & Oceania Collections, MAS Museum Antwerp
- Lies Busselen, Researcher on human remains in colonial collections - H.O.M.E., RMCA
- Marie-Sophie de Clippele, PhD Law, Postdoctoral researcher F.R.S.-FNRS, Université Saint-Louis - Bruxelles
- Els De Palmenaer, Curator of the Africa Collection, MAS Antwerp
- Roselyne Francken, Curator of the Asia Collection, MAS Antwerp
- Sarah Van Beurden, Associate Professor of History and African Studies, The Ohio State University
- Annelies Van de Ven, PhD Archaeology, Postdoctoral researcher F.R.S.-FNRS, Université catholique de Louvain
- Yasmina Zian, PhD History, Postdoctoral researcher, Université de Neuchâtel, Université Libre de Bruxelles

In samenwerking met:

- Leen Beyers, Curator and Head of Research, MAS Antwerp
- Tara Chapman (HOME project), Royal Belgian Institute of Natural Sciences
- Hugo DeBlock, Guest Professor of Anthropology, Department of Languages and Cultures, School of African Studies, Ghent University

- Katrijn D'hamers (FARO, Flemish institution for cultural heritage)
- Nicole Gesché-Koning, art historian and anthropologist, honorary professor Royal Art academy Brussels and ex-assistant at the Université libre de Bruxelles
- Billy Kalonji, President of COMRAF (Comité de concertation entre le Musée de Tervuren et les Diasporas africaines), expert in cultural diversity and inclusion
- Anne Wetsi Mpoma (historienne de l'art, fondatrice de Wetsi Art Gallery, asbl Nouveau Système Artistique)
- Jos van Beurden, PhD Humanities, senior researcher colonial collections and restitution, Free University Amsterdam
- Dr. Pauline van der Zee, art historian, Gent
- Hein Vanhee, curator and researcher at the Royal Museum for Central Africa, Tervuren

ICOM Belgium (final editing). ICOM Belgium is not responsible for the content, but stimulates with its contribution the current discussion in Belgium about colonial heritage.

Coördinatie:

- Katrijn D'hamers (FARO)
- Sarah Van Beurden, Associate Professor of History and African Studies, The Ohio State University

De *Ethische principes voor het beheer en de restitutie van koloniale collecties in België* zijn na te lezen op www.restitutionbelgium.be

VOOR DE PERS | NIET VOOR PUBLICATIE:

Indien u vragen hebt over de *Ethische principes*, dan kunt u terecht bij:

-Franstalig: Yasmina Zian (Yasmina.Zian(at)ulb.ac.be) en Marie-Sophie De Clippele (marie-sophie.declippele(at)usaintlouis.be)

-Nederlandstalig: Sarah Van Beurden (sarah.vanbeurden(at)gmail.com) en Hugo DeBlock (Hugo.DeBlock(at)ugent.be)

-English: Sarah Van Beurden (sarah.vanbeurden(at)gmail.com)

Of op restitutionbelgium@gmail.com